

pregledni znanstveni članek
prejeto: 2008-07-30

UDK 738:904(497.4Koper)"12/16"

PRISPEVEK K POZNAVANJU LONČARSKIH DELAVNIC V KOPRU

Zrinka MILEUSNIĆ

Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Inštitut za dediščino Sredozemlja, SI-6000 Koper, Garibaldijeva 1
Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper, Oddelek za dediščino, SI-6000 Koper, Titov trg 5
e-mail: zrinka.mileusnic@zrs.upr.si

IZVLEČEK

Arheološko gradivo z izkopavanj na Ukmarjevem trgu v Kopru nudi nove podatke o obrtnih aktivnostih poznosrednjeveškega Kopra s poudarkom na proizvodnji tako imenovane renesančne keramike v Istri. Od 13. stoletja so v Kopru uporabljali nove tipe namiznega posodja z bogatim okrasom in loščem, uvožene iz Italije. Pisni viri in ostanki delavniškega odpada pričajo o aktivnosti lončarskih delavnic v Kopru od druge polovice 15. stoletja do polovice 17. stoletja. Izdelki gravirane keramike koprskih lončarjev so sledili vzorom sočasnih beneških delavnic in po kakovosti ne zaostajajo za izdelki večjih centrov.

Ključne besede: Koper, arheološke raziskave, delavniški odpad, polizdelki, lončarske delavnice

CONTRIBUTO ALLA CONOSCENZA DELLE OFFICINE DEI VASAI A CAPODISTRIA

SINTESI

Il materiale archeologico rinvenuto presso gli scavi della piazza Ukmarjev trg a Capodistria offrono informazioni nuove sulle attività artigianali della Capodistria del tardo Medioevo, con un' enfasi particolare sulla produzione della cosiddetta ceramica rinascimentale in Istria. Dal 13° secolo a Capodistria si cominciarono ad utilizzare nuovi tipi di utensili da cucina con ricche decorazioni e lacche importate dall'Italia. Le fonti scritte e i resti degli scarti di laboratorio testimoniano l'attività delle officine dei vasai a Capodistria dalla seconda metà del 15° secolo alla metà del 17° secolo. I prodotti in ceramica intagliata dei vasai capodistriani seguivano i modelli delle officine veneziani del tempo e in quanto a qualità non hanno nulla da invidiare ai prodotti elaborati nei centri maggiori.

Parole chiave: Capodistria, ricerche archeologiche, scarti di laboratorio, semimanufatti, officine dei vasai

Arheološko gradivo z izkopavanj na Ukmarjevem trgu v Kopru, odkrito leta 2007, nudi nove podatke o obrtnih aktivnostih poznosrednjeveškega Kopra s posebnim poudarkom na proizvodnji tako imenovane renesančne keramike v Istri. Glede na bližino Benetk, pomembnega trgovskega in lončarskega, toda tudi upravnega središča, je ta tema še toliko bolj zanimiva, ko imamo opravka z mesti severozahodne istrske obale.

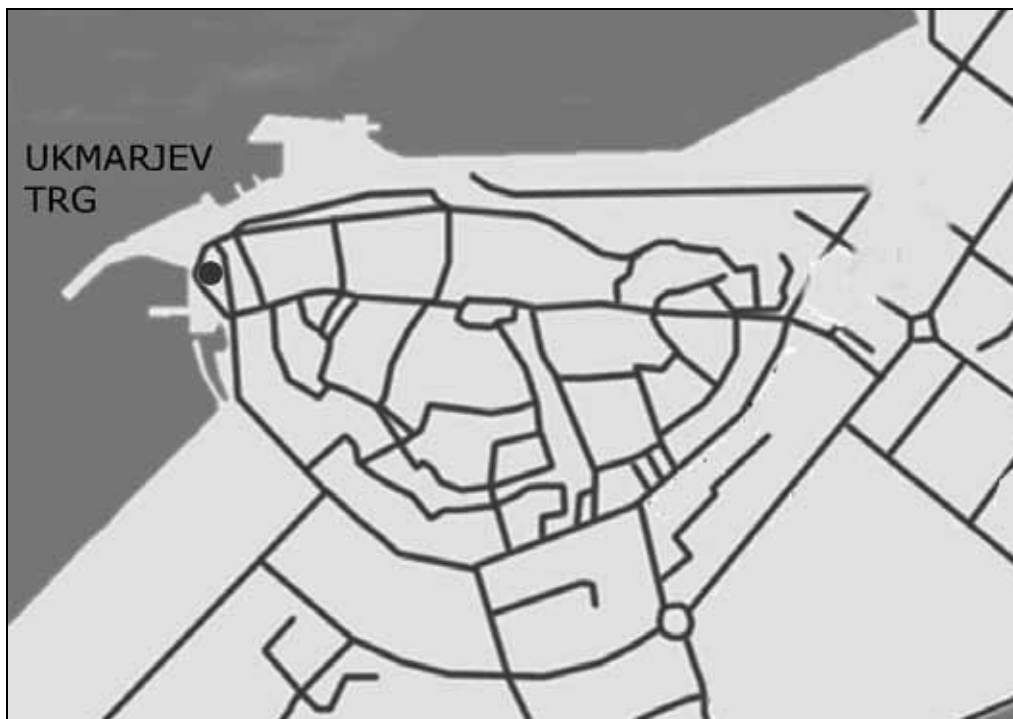
Kljub pomanjkanju otipljivih materialnih dokazov lahko domnevamo, da je v vsakem srednjeveškem mestu ali njegovi neposredni okolici obstojala ena ali več lončarskih delavnic, ki so s svojo proizvodnjo pokrivalo potrebe prebivalstva po lončarskih izdelkih. V njih so proizvajali večje količine grobega kuhinjskega posodja različnih oblik in tudi določene količine finejšega posodja za skladiščenje, shranjevanje in serviranje hrane ter tekočin (Guštin, 2004a, 55). Pogosta in redna vsakdanja uporaba grobe kuhinjske keramike, ki je praviloma najštevilčnejše zastopana med arheološkim gradivom, zahteva predvsem zaradi stalne oskrbe proizvodnjo v bližini. Zaradi dragega in rizičnega prevoza (občutljivost in lomljivost keramike pa velja enako tudi za kvalitetnejše izdelke.

Od 13. stoletja, ko so prešli obalni deli Istre pod oblast Benetk, so se na njenem zahodnem območju pojavljali novi, zelo značilni tipi lončenega posodja (Cunja, 2000, 68). Gre za namizno posodje, bogato

okrašeno in loščeno ter, sodeč po primerjavah z gradivom iz znanih delavnic in lončarskih centrov, uvoženo iz Italije. Na obstoj lokalne proizvodnje tovrstne keramike po italijanskih vzorih namiguje tudi omemba lončarja Vilijama iz Benetk v Piranu že leta 1325 (Mihelič, 1985).

V kasnejših obdobjih, posebno pa od 15. stoletja dalje, ko se je znatno povečalo število najdb tako imenovane renesančne oziroma italijanske keramike kot posledice istočasnega trenda, to je mode in s tem povečanega povpraševanja na tržišču, imamo na podlagi številnega arheološkega gradiva in posebej najdb delavniškega odpada tudi na tem območju lokalno proizvodnjo.

V strokovni literaturi so bili elementi, ki naj bi dokazovali lokalno proizvodnjo namizne keramike po italijanskih vzorih, že večkrat predstavljeni (primerjaj: Guštin, 2004a, 53–65; glej tudi: Cunja, 1996; 1999, 131–134; 2000, 63–76; Cunja, Guštin, 1989; Župančič, Cunja, 2000; Karinja, 2004, 35–39; Bradara, Saccardo, 2007). To so bili ostanki delavniškega odpada, polizdelkov po prvem žganju ali lončarskih pripomočkov za žganje keramike v peči, med katerimi so najbolj prepoznavni značilni trikraki distančniki za ločevanje posod pri nalaganju v peči, najdeni v morju. Razen dokaza o obstoju delavnic na širšem območju ne nudijo opore o njihovi lokaciji, velikosti ali obsegu proizvodnje.

Sl. 1: Ukmarjev trg v Kopru, lokacija (risba: A. Ogorelec).
Fig. 1: Ukmarjev trg in Koper, location (drawing: A. Ogorelec).

Sl. 2: Pogled na izkopavanja (foto: A. Ogorelec).
Fig. 2: View of the excavations (photo: A. Ogorelec).

SLEDI LONČARSKÉ PROIZVODNJE V KOPRU

O obstoju lončarske proizvodnje v Kopru govorijo zgodovinski viri, ki navajajo, da sta leta 1461 v Kopru delovala dva lončarja – Leonardo de Roi iz Asola in Zanino de Astai iz Verone – ki sta postavila peč za žganje keramike. O tem zgovorno pričajo tudi najdbe trikrakih distančnikov iz Kapucinskega vrta in nekdanjega vrta L. Schiavija, danes na Garibaldijevi ulici, ki sta jih objavila R. Cunja in M. Župančič. Podatek o mogoči lokaciji lončarskih delavnic nudi staro ime – Calle dei Forni, današnje Triglavske ulice (Caprin, 1905, 42; Župančič, Cunja, 2000, 78, sl. 1, 2).

Na lokaciji Ukmarjevega trga v Kopru so bili leta 2007 nad srednjeveškim tlakom izkopani številni keramični odlomki, ki nudijo nove dokaze o obstoju proizvodnje tako imenovane renesančne keramike v Kopru.

V globljih slojih, nastalih z izravnavanjem in nasipavanjem terena ob različnih gradbenih delih, je bila najdena velika količina gradiva, tudi keramike, iz časa od 15. do 17. stoletja. Med odlomki keramike je bilo tudi določeno število nedokončanih – graviranih in neloščnih ter tudi del trinožnega lončarskega distančnika. Te

najdbe lahko opredelimo kot del odpada iz lončarske delavnice. Številčnost in predvsem razdrobljenost odlomkov kažeta na možnost, da je gradivo prvotno ležalo na nekem odlagališču, s katerega je bilo kasneje, za potrebe nivelacije prostora, preneseno na prostor današnjega Ukmarjevega trga (Guštin et al., 2007, 13). Kljub strogim uredbam v mestnih statutih, s katerimi je bilo v nekaterih mestih prepovedano metanje smeti v morje (za Piranski statut: Guštin, 2004b, 16), je velik del odpada vseeno končal tudi na morskem dnu, kar potrjujejo številne najdbe z obale Istre (Guštin, 2004; Bradara, Saccardo, 2007).

ANALIZA KERAMIČNEGA GRADIVA Z UKMARJEVEGA TRGA

Za 60 odlomkov gravirane keramike, tako imenovanih polizdelkov brez barve in lošča, najdenih na Ukmarjevem trgu, lahko z gotovostjo trdimo, da pripadajo odpadu lončarske delavnice. Prepoznamo jih po značilnem belem premazu površine, to je engobi, v katero je bil s šilom ali paličico vrezan okras. Do te mere so bile posode obdelane in okrašene pred prvim žganjem, ko so

Sl. 3: Najdbe keramike z izkopavanj (foto: A. Ogorelec).
Fig. 3: Pottery ware finds from the excavations (photo: A. Ogorelec).

bile stene posode še mehke, zato je že v tej fazi prihajalo do prvih poškodb, ki so onemogočile nadaljevanje dela. Odlomki z Ukmarjevega trga pripadajo fazi, ko je keramika že okrašena z risbo v engobi na omenjen način in enkrat žgana. Temu je sledila druga faza, se pravi okraševanje s slikanjem z barvo in zaključni premaz s prosojnim loščem ter drugo žganje. Zaradi odsotnosti barvnega okrasa in lošča je zelo verjetno, da je na gradivu z Ukmarjevega trga prišlo do poškodb med prvim žganjem. Majhne dimenzije odlomkov ne nudijo zadostne podatke o vzroku poškodb, ki bi kazali na temperaturne nepravilnosti med žganjem (previsoka, neenakomerna temperatura ali prehitro žganje) ali za poškodbe keramike zaradi nepravilnega zlaganja ali rušenja zloženih posod med žganjem v peči.

Zaradi majhnosti odlomkov ni mogoče rekonstruirati oblik posod, zato lahko pri večini primerkov le domnevamo, kateri obliki pripadajo. Zanimivo je, da le en sam odlomek pripada posodi za tekočino, vsi drugi pa namiznim posodam odprtih oblik, krožnikom in skledam.

Domnevamo, da je večina delavnic izdelovala različne oblike posod, kot so pladnji, krožniki, skleda in vrči različnih velikosti, ki so bili okrašeni na enak način, s kombiniranjem različnih oblik in izdelavo enakih okrasnih motivov pa so nato nastajali različni servisi

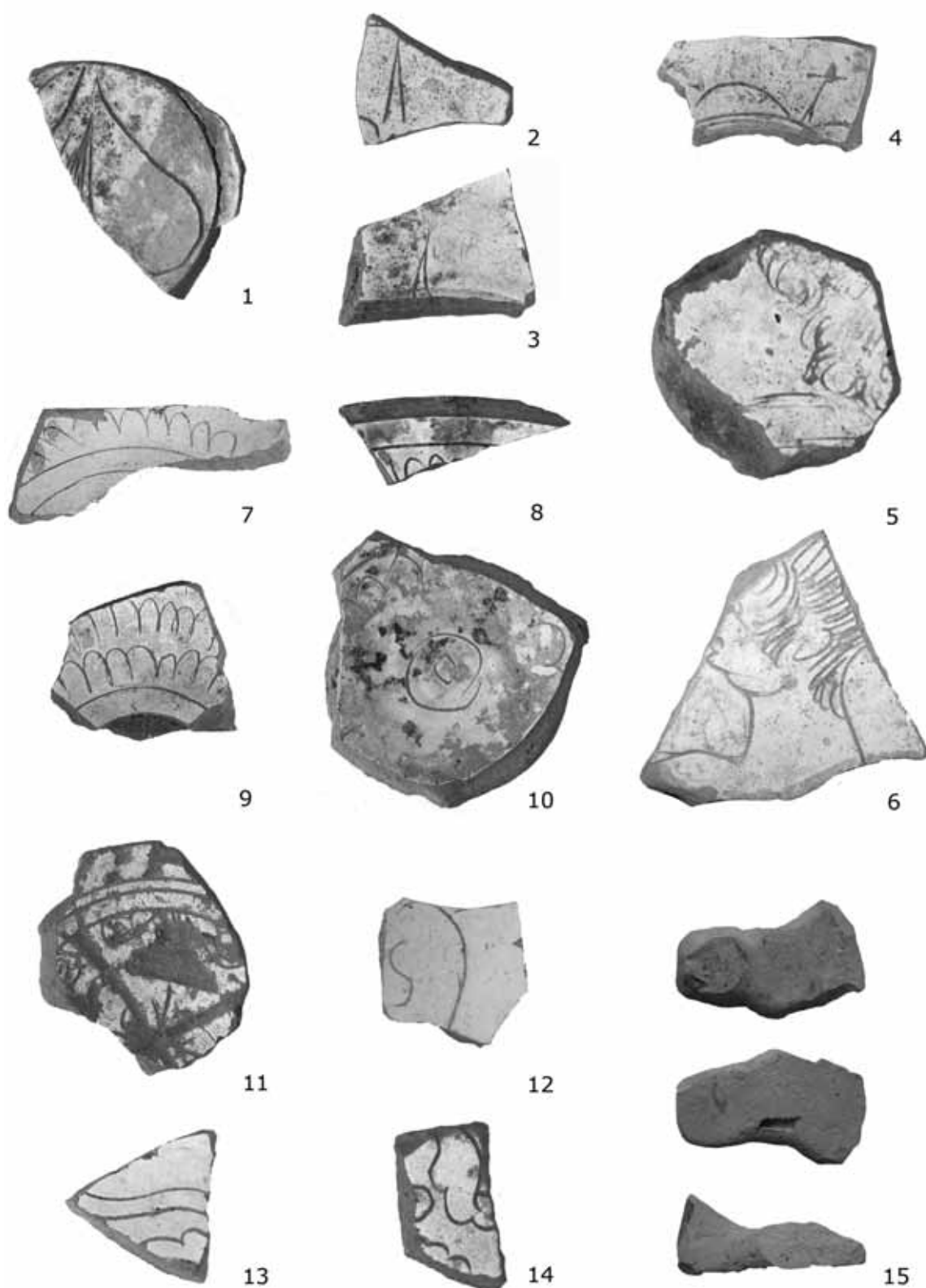
namiznega posodja (Guštin, 2004). Odlomki polizdelkov z Ukmarjevega trga ne omogočajo, da bi lahko sestavili katerega izmed teh servisev.

Več podatkov o času nastanka nam nudijo deli vrezanih risb na odlomkih. Prepoznavanje risb in motivov na gravirani keramiki je posebno pomembno, ker nam prav ti elementi služijo za določanje pripadnosti posameznim tipom, ki so značilni za proizvodnjo nekega specifičnega področja ali časa. Pri prepoznavanju tipov in celotnega okrasa na odlomkih polizdelkov nam pomaga tudi primerjava z odlomki dokončanih, torej poslikanih in loščenih posod, ki so bile najdene na istem najdišču.

Pri 30 odlomkih so se ohranili le deli vrezane risbe, ki je pri večini primerov ni mogoče prepoznati, preostalih 30 odlomkov pa lahko na podlagi vrezanih risb razdelimo v nekaj skupin.

Najstarejšo proizvodnjo morda predstavlja odlomek dna posode z vrezanim motivom lista v krogu (1). Analogije za okras, kot tudi obstoj medaljona kot značilnega elementa razdelitve površine, postavljajo odlomek v drugo polovico 15. stoletja (Cozza, 2006, kat. št. 19).

Skupino klasične renesančne keramike, okrašene z rastlinsko-geometrijskimi motivi, predstavljajo odlomki (2–4) s koničnimi elementi, ki jih lahko interpretiramo

Sl. 4: Izbor odlomkov keramike (foto: Z. Mileusnić).
Fig. 4: Selection of pottery ware fragments (photo: Z. Mileusnić).

kot vrhove zvezd. Ti so sestavljali zunanji del motiva, katerega osrednji del je bil sestavljen iz z mrežo zapolnjenega medaljona ali cveta – rozete. Tako okrašene posode so značilne za proizvodnjo beneških delavnic 16. stoletja (Saccardo, 1993, Fig. 11:1). Sodeč po številnih najdiščih po celotni Istri, pa so bile distribuirane v velikih količinah (Cunja, 2004, kat. št. 325–328; Bradara, Saccardo, 2007, kat. br. 73, 74).

Gravirana keramika s portreti je del večje skupine tako imenovane keramike "izraza ljubezni" (it. *amatoria*), katere intenzivna proizvodnja je značilna za obdobje od konca 15. in prve polovice 16. stoletja, medtem ko se kasneje, do konca 17. stoletja, pojavlja redkeje in z bolj poenostavljenim okrasom. S portretno risbo sta okrašena dva odlomka (5, 6) in tudi odlomek (4) pripisujemo tej skupini.

Na enem (5) je risba slabo ohranjena, vidni so le spodnji del srajce in nekaj kodrastih pramenov, zato lahko sklepamo, da gre za portret mladeniča ali prikaz angela.

Deloma ohranjena, ampak veliko jasnejša risba na drugem odlomku (6) prikazuje del doprsja, dolg vrat ter del glave. Številne primerjave za takšen portret najdemo med izdelki beneških delavnic 16. stoletja (Conton, 1940, 23–29) kot tudi med gradivom številnih najdišč v celotni Istri. Na podlagi primerjav z odlomkom, najdenim v Piranu, in rekonstruirano posodo iz Pule, ki datira v prvo polovico 16. stoletja, je bil v središčnem medaljonu enega izmed odlomkov (4) verjetno moški portret (Guštin, 1999, T. IX: 2; Cunja, 2004, kat. št. 466; Bradara, 2006).

Enostaven rastlinski motiv koncentrično razporejenih cvetnih lističev (7–9) kot tudi kombinacijo s spiralo v sredini (10) najdemo na polizdelkih in tudi na številnih slikanih in loščenih odlomkih z istega najdišča. Analogije so na prostoru Benečije in Istre, kjer so bile tako okrašene posode v uporabi v 16. in na začetku 17. stoletja, o čemer pričajo tudi številne arheološke najdbe (Cozza, 1989, n. 74; 1998, n. 45; Saccardo, 1993, fig. 11, 15; Cunja, 2004, 179, kat. št. 384; Bradara, Saccardo, 2007, kat. br. 76).

Značilni okras geometrijsko-rastlinskega motiva (11), izveden z izmeničnim graviranjem s šilastim in s topim orodjem (it. *a punta e stecca*), sodi med poznorenesančne tipe gravirane keramike druge polovice 16. in začetka 17. stoletja, značilne za proizvodnjo beneških delavnic, z distribucijo na območju Benečije in Furlanije, ter upoštevajoč številne najdbe, tudi Istre (Cunja, 2004, kat. št. 280–283; Saccardo, 1993, fig. 16: 1–4; Bradara, Saccardo, 2007, 32, kat. br. 94). Kontrast, ki nastane zaradi uporabe dveh orodij, naredi dovolj bogat okras, ki je bil redko dopolnjen s slikanjem. Najpogostejše so tako okrašene posode premazane z zelenim, rjavim ali brezbarvnim loščem.

Odlomek z deloma ohranjenim vrezanim napisom (12) pripada skupini tako imenovane postrenesančne

devocionalne ali samostanske keramike. Napisi so lahko lastniškega značaja, ko je vrezano ime samostana ali lastnika posode, verskega značaja, če je na posodi kristogram IHS ali ime kakšnega svetnika. Včasih pa je vrezano le ime jedi, ki so jo postregli v takšni posodi. Proizvodnja posod z napisi je značilna za obdobje od druge polovice 16. do polovice 17. stoletja (Cozza, 1989, n. 58–59, 65–67; 1998, n. 38). Posode z napisom so bile pogosto bele s prosojnim loščem in brez dodatnega okrasa. Primerjave najdemo med primerki iz Benetk, a tudi z istrskih najdišč (Cunja, 2004, kat. št. 279; Bradara, Saccardo, 2007, 37, kat. br. 179).

Proizvodnji postrenesančne gravirane keramike s konca 16. in začetka 17. stoletja pripadajo tudi odlomki (13, 14), na katerih lahko prepoznamo motiv vitic, poznan pod imenom "*alla trevisana*". Čeprav izvira ta tip iz delavnic Benetk in Benečije, so, sodeč po najdbah polizdelkov iz Sv. Ivana pri Umagu, na isti način krasili keramiko v delavnicah po celotni Istri, tako tudi v Kopru (Saccardo, 1993, 156, fig. 15; Cozza, 1998, n. 33; Cunja, 2004, kat. št. 364–370, 387–388; Guštin, 2004a, 53–65).

Poleg številnih odlomkov nedokončanih keramičnih posod je bil najden tudi del trikrakega distančnika (15). Takšni predmeti so bili sestavni del delavniških pripomočkov, služili pa so ločevanju posod med žganjem. Sledi zelenega lošča kažejo na uporabo distančnikov med drugim žganjem, po morebitnem slikanju in nanosu lošča. Čeprav sledi distančnikov, vidne kot tri točke, vtisnjene v dno posode, včasih delujejo kot resne poškodbe, je zelo verjetno, da so posode z manjšimi poškodbami, ki niso okrnile funkcionalnosti posode, to je "izdelke z napako", ravno tako prodajali.

SKLEP

Na podlagi pisnih virov in arheoloških najdb z območja Kopa lahko zaključimo, da so bile lončarske delavnice v mestu aktivne vsaj od druge polovice 15. stoletja do polovice 17. stoletja. Izdelki koprskih lončarjev so sledili vzorom sočasnih beneških delavnic. Glede na dejstvo, da so beneški in najverjetneje tudi drugi italijanski lončarji delovali v Kopru, njihovi izdelki po kakovosti ne zaostajajo za izdelki večjih centrov tako po kvaliteti izdelave kot tudi po okrasu. Zaradi tega lahko lokalno proizvodnjo določenih tipov gravirane keramike dokazujemo le z najdbami polizdelkov, kot je to v primeru arheoloških izkopavanj na Ukmarjevem trgu in velike količine lončarskega odpada v Sv. Ivanu pri Umagu. Še bolj trden dokaz pa bi bila seveda najdba peči za keramiko oziroma delavnice, ki bi nam razložila tudi razporeditev obrtnih dejavnosti v mestnem jedru.

Čeprav so bili mlajši primerki gravirane keramike z značilnostmi proizvodnje po polovici 17. stoletja najdeni na številnih lokacijah, niso bili potrjeni z najdbami delavniškega odpada in polizdelkov. Zaradi tega ne

moremo z gotovostjo trditi, da so lokalne delavnice delovale tudi po sredini 17. stoletja. Ta predpostavka ostaja na ravni hipoteze, četudi enostavnost okrasa in njegovo poenostavljanje ter s tem verjetno tudi zniževanje cen posodja kaže na to, da so lahko lokalne proizvodne kapacitete popolnoma zadovoljile povpraševanje na trgu, še posebno v času, ko je tovrstna keramika prihajala iz mode, njeno mesto pa prevzemala keramika z bogatejšim okrasom.

Ne glede na vse elemente, ki kažejo na to, da je bila v Kopru lončarska obrt doma, še vedno ostaja odprto vprašanje obsega in lokacije te dejavnosti. Večina zbranih najdb z Ukmarjevega trga je bila – sodeč po di-

menzijah odlomkov, a tudi po značilnostih slojev, v katerih so bili najdeni – prenesena z druge lokacije, verjetno kot del odpadnega materiala za potrebe izravnave terena pri gradbenih posegih.

Za delavniški odpad na območju Ukmarjevega trga, nasut nad srednjeveško pozidavo, vidimo možnost, da je prišel z odpadne deponije na bližnjem višje ležečem pobočju. Ob gradnji velike avstro-ogrske kaznilnice je bilo območje izravnano in tudi glede na druge najdbe iz delavniških obratov (steklo in koščeni gumbi) nakazujejo, da so bile obrtne delavnice postavljene na območju med današnjim Muzejskim in Ukmarjevim trgom.

CONTRIBUTION TO COGNISANCE OF POTTER'S WORKSHOPS IN KOPER

Zrinka MILEUSNIĆ

University of Primorska, Science and Research Centre of Koper, Institute for Mediterranean Heritage, SI-6000 Koper, Garibaldijeva 1
University of Primorska, Faculty of Humanities Koper, Department for Heritage Studies, SI-6000 Koper, Titov trg 5
e-mail: zrinka.mileusnic@zrs.upr.si

SUMMARY

The archaeological material from excavations at Ukmarjev trg in Koper offers new data about craft activities in Late Medieval Koper with emphasis on the production of so-called Renaissance pottery in Istria.

Based on written sources and archaeological finds from the Koper area we can conclude that the town's workshops were active from at least the second half of the 15th century to the mid-17th century. Products of Koper's potters followed the example of contemporaneous Venetian workshops. Considering that Venetian and, most likely, also other Italian potters worked in Koper, their products do not lay far behind the products of larger centres according to their quality of making, or the decoration. Because of this the local production of certain types of engraved earthenware can only be proven by finds of semi-finished products, as in the case of archaeological excavations at Ukmarjev trg in Koper and the large quantity of pottery refuse in Sv. Ivan near Umag.

Although younger examples of engraved earthenware with production characteristics from until the mid-17th century were found at several locations, they are not corroborated by finds of workshop waste and semi-finished products. Therefore, we cannot say with certainty that these workshops were also active after the mid-17th century. This supposition remains at hypothesis level, though the simplicity of the decoration and its simplification, and therewith probably also the lowering of prices for these vessels, point to the fact that local production capacities met the demands of the market, especially in a time, when such earthenware was coming out of fashion and its place was assumed by earthenware with richer ornamentation.

Regardless of all elements pointing to the fact that Koper did possess potter's workshops; the question of their location remains open. Most of the collected finds were, judging by the dimensions of the fragments, but also the characteristics of the layers in which they were found, relocated from other locations, most likely as part of waste material needed for the levelling of the terrain during construction interventions. Written sources mentioning potter's workshops do not speak of their location. In the former street Calle dei Forni (Triglavska ulica), the name reminds us of activities closely connected with large furnaces in therefore, also with pottery.

Regarding the workshop refuse in the area of Ukmarjev trg, filled over the medieval construction, the explanation could be that it was brought from higher lying slopes during the construction of the great Austro-Hungarian penitentiary. Thus, we can reasonably assume that the potteries were based in the area between today's Muzejski and Ukmarjev trg.

Key words: Koper, archaeological excavations, workshop waste, semiproducts, potter's workshops

VIRI IN LITERATURA

- Bradara, T. (2006):** Kasnosrednjovekovna i renesansna keramika s področja Istre: stolno posuđe od 14. do 16. st. / Le ceramiche bassomedievali e rinascimentali in territorio istriano: il vasellame da mensa dei secoli XIV–XVI, Katalog izložbe. Pula, Arheološki muzej Istre.
- Bradara, T., Saccardo, F. (eds.) (2007):** Keramički nalazi iz Rovinja – uvala Valdibora i otok Sv. Katarina, Katalog izložbe. Rovinj, Zavičajni muzej grada Rovinja.
- Caprin, G. (1905):** L'Istria nobilissima. Trieste, Libreria F. H. Schimpff.
- Conton, L. (1940):** Le antiche ceramiche veneziane scoperte nella Laguna. Venezia, Fantoni.
- Cozza, F. (1989):** La produzione ceramica veneta dal basso Medioevo al Rinascimento. Manufatti 1. Este, La Galiverna-Zielo.
- Cozza, F. (1998):** Ceramiche dal Bacchiglione al Museo di S. Martino della Vaneza di Cervarese S. Croce-Padova. Padova, Offset Invicta.
- Cozza, F. (2006):** Il vivere nei secoli XIII-XIX dal fiume "Bacchiglione Vecchio" a Casalsèrugo. Testimonianze archeologiche, Catalogo dei reperti rinvenuti. Casalsèrugo, Comune di Casalsèrugo.
- Cunja, R. (1989):** Arheološko izkopavanje na bivšem vrtu Kapucinskega samostana v Kopru (1986–1987). V: Guštin, M. (ed.): Prispevki k zgodovini Kopra. Ljubljana, Pokrajinski muzej Koper, 21–28.
- Cunja, R. (1996):** Poznorimski in zgodnjersrednjeveški Koper: arheološko izkopavanje na bivšem Kapucinskem vrtu v letih 1986–1987 v luči drobnih najdb 5. do 9. stoletja. Knjižnica Annales majora. Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Cunja, R. (1999):** Ceramica tardomedievale e rinascimentale a Koper-Capodistria. V: Buora, M., Žbona Trkman, B. (eds.): Ceramica dal Bassomedioevo al Rinascimento in Italia nordorientale e nelle aree transalpine, Atti della giornata di studio-Udine, 16 Marzo 1996. Archeologia di frontiera, 2. Trieste, Editreg, 131–134.
- Cunja, R. (2000):** Poznosrednjeveška in renesančna keramika v slovenski Istri. Annales, Series historia et sociologia, 10, 2000, 1 (20). Koper, 63–76.
- Cunja, R. (2004):** Zbirka Gajšek. V: Guštin, M. (ed.): Srednjeveška in novoveška keramika iz Pirana in Svetega Ivana / Ceramiche medievali e postmedievali da Pirano e San Giovanni / Srednjovekovna i novovekovna keramika iz Pirana i Svetog Ivana. Annales Mediterranea. Koper, Založba Annales, 67–203.
- Cunja, R., Guštin, M. (1989):** Koper med Rimom in Benetkami, Katalog razstave. Ljubljana, Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran.
- Guštin, M. (1999):** Le ricerche archeologiche sul Medioevo e sull'età moderna in Slovenia. V: Buora, M., Žbona Trkman, B. (eds.): Ceramica dal Bassomedioevo al Rinascimento in Italia nordorientale e nelle aree transalpine, Atti della giornata di studio-Udine, 16 Marzo 1996. Archeologia di frontiera, 2. Trieste, Editreg, 121–126.
- Guštin, M. (ed.) (2004):** Srednjeveška in novoveška keramika iz Pirana in Svetega Ivana / Ceramiche medievali e postmedievali da Pirano e San Giovanni / Srednjovekovna i novovekovna keramika iz Pirana i Svetog Ivana. Annales Mediterranea. Koper, Založba Annales.
- Guštin, M. (2004a):** Lončarske delavnice. V: Guštin, M. (ed.): Srednjeveška in novoveška keramika iz Pirana in Svetega Ivana / Ceramiche medievali e postmedievali da Pirano e San Giovanni / Srednjovekovna i novovekovna keramika iz Pirana i Svetog Ivana. Annales Mediterranea. Koper, Založba Annales, 53–65.
- Guštin, M. (2004b):** Zgodovinski oris Pirana v luči zbirke Gajšek. V: Guštin, M. (ed.): Srednjeveška in novoveška keramika iz Pirana in Svetega Ivana / Ceramiche medievali e postmedievali da Pirano e San Giovanni / Srednjovekovna i novovekovna keramika iz Pirana i Svetog Ivana. Annales Mediterranea. Koper, Založba Annales, 13–20.
- Guštin, M. et al. (2007):** Arheološka izkopavanja v Kopru, Ukmarjev trg 5, 4. 4.–25. 4. 2007, Prvo poročilo. Piran (neobjavljeno).
- Karinja, S. (2004):** Keramične najdbe iz Pomorskega muzeja "Sergej Mašera" Piran. V: Guštin, M. (ed.): Srednjeveška in novoveška keramika iz Pirana in Svetega Ivana / Ceramiche medievali e postmedievali da Pirano e San Giovanni / Srednjovekovna i novovekovna keramika iz Pirana i Svetog Ivana. Annales Mediterranea. Koper, Založba Annales, 35–39.
- Mihelič, D. (1985):** Neagrano gospodarstvo Pirana od 1280 do 1340. Dela SAZU 27/8. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Saccardo, F. (1993):** La ceramica graffita a Venezia dal tardo XVI al XVII secolo e un documento con l'inventario di una bottega di "bochaler". V: Gelichi, S. (ed.): Atti del convegno "Alla fine della graffita. Ceramiche e centri di produzione nell'Italia settentrionale tra XVI e XVII secolo", Argenta 1992. Firenze, All'Insegna del Giglio, 139–166.
- Župančič, M., Cunja, R. (2000):** K lončarski delavnici v Kopru. Annales, Series historia et sociologia, 10, 2000, 1 (20). Koper, 77–82.